

Сидоренко В.В. Науково-методичний супровід реалізації індивідуальних освітніх траєкторій вчителя-словесника в умовах неперервної освіти / В.В. Сидоренко // Дидаскал : часопис : матеріали Всеукр. наук. конф. «Тьюторство як фактор індивідуалізації педагогічного процесу в контексті кредитно-модульної системи навчання» у м. Полтаві, 9-10 листопада 2010 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ ім. В.Г. Короленка. – Полтава, 2011. – № 11. – С. 191-195.

УДК 378.14:811.161.2

В.В. Сидоренко, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та методики їх викладання
Донецького облППО, к.філол.н., доцент

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ ВЧИТЕЛЯ- СЛОВЕСНИКА В УМОВАХ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Сидоренко В.В. Науково-методичний супровід реалізації індивідуальних освітніх траєкторій вчителя-словесника в умовах неперервної освіти.

Стаття продовжує цілий цикл публікацій автора, присвячений науково-методичному забезпеченню зростання вчителя української мови та літератури за кредитно-модульною системою підвищення кваліфікації.

Ключові слова: кредитно-модульна система, неперервна освіта, індивідуальна освітня траєкторія, модульна навчальна програма.

Сидоренко В.В. Научно-методическое сопровождение реализации индивидуальных образовательных траекторий учителя-словесника в условиях непрерывного образования.

Статья продолжает целый цикл публикаций автора, посвященный научно-методическому обеспечению роста учителя украинского языка и литературы за кредитно-модульной системой повышения квалификации.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, непрерывное образование, индивидуальная образовательная траектория, модульная учебная программа.

Sydorenko Victoria. Scientifically-methodical accompaniment of realization of individual educational trajectories of teacher-philologist is in the conditions of continuous education.

The article continues the whole cycle of publications of author, sacred to the scientifically-methodical providing of increase of teacher of Ukrainian and literature after the credit-module system of in-plant training.

Keywords: credit-module system, continuous education, individual educational trajectory, modular educational code.

Постановка проблеми. Концепція розвитку післядипломної педагогічної освіти заснована на новій філософії, що виокремлює формування компетентної і конкурентноспроможної особистості, здатної адаптуватися до змін в інформаційному суспільстві, навчатися впродовж життя, досягати успіху. В сучасних умовах професійне зростання педагога передбачає не тільки підвищення рівня його майстерності через курси підвищення кваліфікації, а передусім **неперервну організацію самоосвіти, самореалізації та самовдосконалення з урахуванням як індивідуальних професійних цілей, потреб, мотивів, інтересів, так вимог і цілей освітньої організації.** Забезпечити гнучкість підготовки вчителя відповідно до європейського виміру в освіті, посилити конкурентноспроможність регіональної системи в національному і європейському просторі допомагає інноваційна **кредитно-модульна система.** За впровадження такої форми підвищення кваліфікації створено умови для неперервного навчання педагога, науково-теоретичного оновлення фундаментальних знань, системного застосування інноваційних

технологій тощо. Зокрема на кредитно-модульних курсах підвищення кваліфікації українські філологи через науково-теоретичне та навчально-практичне пізнання актуальних проблем освіти активніше беруть участь в інтерактивних практикумах, створюють і захищають авторські проекти, презентують власний перспективний досвід, зорієнтовані на формування спеціальної, методичної, інформаційно-технологічної, комунікативної тощо компетентностей, планування професійно-фахового та індивідуально-особистісного зростання на перспективу.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Розв'язання питань забезпечення неперервності освіти педагогічних кадрів характеризується варіативністю підходів, неоднозначним тлумаченням багатьох аспектів, зокрема нерозробленістю науково-методичного супроводу навчального процесу, відсутністю нових модульних багатоваріантних навчальних програм професійного розвитку фахівців за індивідуальними освітніми траєкторіями з урахуванням єврокредитів тощо. Усі дослідження щодо впровадження інноваційної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників зреалізуються в закладах післядипломної освіти на рівні експерименту. Тому окреслені питання вимагають ґрунтовного і виваженого вивчення, узагальнення і апробації. Значущість розробки навчальних планів і програм для ефективного забезпечення неперервного професійного вдосконалення педагогів не викликає сумніву. Це визначає **актуальність теми, мети і завдань даної розвідки.**

Метою статті є розробка інноваційного науково-методичного супроводу зростання педагогів з орієнтацією на підвищення якості освіти, з урахуванням суспільних вимог, потреб учителя в освіченості протягом життя. Відповідно до поставленої мети зреалізовано **основні завдання наукової розвідки**: 1) описано зміст індивідуальних освітніх траєкторій учителя-словесника на міжкатолицькому циклі професійно-особистісного зростання; 2) розглянуто складові навчально-методичного комплексу для супроводу неперервного зростання педагога; 4) подано принципи побудови навчальної модульної програми і навчально-тематичного плану підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури; 5) розвинуто установки словесників до акме-орієнтованого саморозвитку й самовдосконалення за індивідуальними освітніми траєкторіями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожна особистість неповторна, різниться своїми потребами, інтересами, мотивами, вирішення яких передбачає підбір індивідуальних способів, форм, підходів до підвищення професійного рівня. Розширення можливостей освітнього простору, вибір найефективніших і зручних для вчителя-словесника шляхів і способів неперервної освіти, зростання його професійної компетентності, кваліфікації і конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг забезпечують індивідуальні освітні маршрути. Проектування та реалізація професійного та особистісного розвитку педагогів за індивідуальними освітніми траєкторіями мають ґрунтуватися на

інноваційних вимогах суспільства й освіти, потребах сучасного ринку праці, теоретичних положеннях андрагогічного та компетентнісного підходів щодо організації процесу, науково обґрунтованій моделі запровадження освіти впродовж життя. Шлях професійно-особистісного зростання вчителя-словесника на міжтестастаційному циклі складається з **таких індивідуальних освітніх траєкторій**: 1) індивідуальна освітня траєкторія виконання завдань модульної програми підвищення кваліфікації як системи форм і методів роботи з вибором індивідуального рівня і терміну виконання; 2) індивідуальна освітня траєкторія поглиблення професійних компетенцій в післякурсний період, у практичній площині; 3) індивідуальна освітня траєкторія планування і створення методичного продукту міжтестастаційного циклу. Для повної реалізації окреслених траєкторій усім суб'єктам (педагогу, тьютору й под.) потрібні дороговкази, орієнтири. Науково-методичний супровід процесу неперервного зростання вчителя має забезпечити фасилітативну підтримку педагога на всіх етапах підвищення кваліфікації, максимально індивідуалізувати навчання, а самому вчителю допомогти професійно зростати впродовж життя.

Науково-методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації вчителів-словесників за кредитно-модульною системою зреалізовується шляхом розробки **навчально-методичного комплексу**, що включає:

1) навчальний план і **модульну навчальну програму професійно-особистісного розвитку педагога** на підставі поєднання модульних технологій навчання і залікових кредитів;

2) інструктивно-методичні матеріали до аудиторних (інформаційно-мотиваційний, практико-діяльнісний, контрольний блок кожного модуля) і позааудиторних занять (завдання для самостійної та індивідуальної роботи);

3) мультимедійну бібліотеку до кожного кредитного, змістового модуля та всієї модульної програми підвищення кваліфікації;

4) **Пакет психолого-андрагогічних діагностик для самооцінки й самоконтролю** [3] (діагностичні процедури, Щоденник рефлексивних нотаток, тести й под.), що допомагає виявити рівень знань, умінь, установок, обмежень і труднощів учителя, максимально врахувати індивідуальні потреби та особистісно-професійні запити педагога, його досвід і рівень підготовки, психофізіологічні й когнітивні особливості, спрогнозувати розвиток за індивідуальними освітніми програмами, простежити траєкторію зростання на кожному етапі міжтестастаційного циклу тощо, отже, максимально індивідуалізувати навчальний процес, виділити пріоритетні напрямки саморозвитку, виокремити завдання, які вирішуватиме педагог у найближчій і подальшій перспективі;

5) **Щоденник слухача курсів** для простеження індивідуального освітнього маршруту, реалізації програми професійно-особистісного розвитку вчителя-словесника, фіксування залікових кредитів за визначені форми роботи, моніторингу розвитку педагога на всіх етапах підвищення кваліфікації, сформованих компетенції, готовності й здатності

кваліфіковано проводити планувальну, аналітико-прогностичну навчальну діяльність на технологічному (інноваційному) рівні;

6) **Щоденний план індивідуальної та самостійної роботи** вчителя;

7) **Банк модульних кредитів** курсів підвищення кваліфікації на всіх форматах курсової підготовки.

В межах наукової розвідки детальніше розглянемо принципи розробки навчальної модульної програми і навчального плану підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури за кредитно-модульною системою. Зміст модульної навчальної програми забезпечує реалізацію комплексної мети курсової підготовки. Сегментація навчального матеріалу всієї модульної навчальної програми розподіляється на **кредитні модулі, змістові модулі й підмодулі** для чіткої корелятивності між обсягом навчального матеріалу, рівнем і якістю його опанування, сформованими компетенціями, результатами виконання слухачем модульної навчальної програми підвищення кваліфікації і заліковим (підсумковим) кредитом. За таким розподілом слухач-словесник послідовно й виважено опановує навчальний матеріал цілісними, логічно впорядкованими й структурованими частинами, результати яких є підставою для визначення залікового чи підсумкового кредиту слухача на кожному форматі підвищення кваліфікації, з'ясування його загального рейтингу. **Кредитний (заліковий) модуль** є відносно самостійною і автономною частиною модульної навчальної програми підвищення кваліфікації, що визначає корелятивність між результатами виконання словесником завдань модульної програми (зокрема, обсягом опанування навчального матеріалу, рівнем і якістю засвоєння, набутими компетенціями й под.) та заліковим кредитом, тобто передбачає присвоєння певних залікових кредитів за участь слухача в інформаційно-мотиваційному, практико-діяльнісному й контрольному блоках модуля. Кожен кредитний модуль являє взаємопов'язану, органічну систему навчальних компонентів – **змістових модулів**, поєднаних змістом навколо певного навчального об'єкта і зреалізованих відповідними формами навчального процесу. Отже, **змістовий модуль слугує для досягнення інтегративної мети в межах комплексної**. Змістові модулі, у свою чергу, складаються з підмодулів, тобто навчальних елементів, змістових частин. Чітка система розподілу навчального матеріалу модульної програми за ієрархічною підпорядкованістю **«кредитний модуль – змістовий модуль – підмодуль»** (саме такої методики розподілу змісту навчання дотримується С. Кравченко, О.М. Спірін) дозволить ефективно запровадити модульні технології, розробити навчально-методичне забезпечення за кредитно-модульною системою організації навчання.

Навчальна модульна програма професійно-особистісного розвитку вчителів-словесників на курсовому етапі складається із структурних елементів – кредитних модулів, що визначають розвиток інформаційної, діяльнісної та креативної функцій словесника, формування ключових

компетенцій, включають перелік теоретичних і практичних завдань, які він має виконати на всіх етапах курсового періоду. Модульна програма підвищення кваліфікації вчителів-словесників передбачає навчання слухачів за такими **кредитними модулями**, як-от: **загальний, функціональний, галузевий та контрольньо-оцінювальний**. Навчально-тематичний план курсової підготовки вчителів української мови та літератури моделюється як система навчальних кредитних модулів, що складаються з певної кількості підмодулів, передбачених для обов'язкового чи додаткового, поглибленого засвоєння матеріалу. Отже, модульна навчальна програма вчителів-словесників включає нормативні змістові модулі з **інваріативної складової програми**, необхідні педагогу для виконання вимог нормативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики, і **вибіркові (елективні) модулі** (або спецкурси, курси на вибір, авторські спецкурси тощо) із **варіативної складової навчальної програми**, що уможливають підвищення кваліфікації, сприяють академічній мобільності, поглибленій підготовці педагога в напрямках, визначуваних специфікою його професійної педагогічної діяльності чи проблематикою навчального закладу. Інваріативні та елективні змістові модулі поєднуються в певні навчальні блоки – кредитні модулі. Комбінаційна гнучкість модулів робить систему навчання ефективною, економічною, цікавою. Кількість змістових модулів визначається розробником модульної програми (тьютором курсів) на підставі **загальної, функціональної та фахової складової навчально-тематичного плану курсів**, що сформовані на основі мети, завдань, установок курсової підготовки, професійно-кваліфікаційних характеристик словесників, змісту вдосконалення базових компетенцій тощо. Модульною навчальною програмою курсової підготовки словесників передбачено індивідуальний освітній маршрут слухача за **соціогуманітарним, професійно орієнтованим, галузевим, контрольньо-оцінювальним кредитними модулями** (змістове наповнення і складові визначених програмою кредитних модулів, зокрема змістові модулі та підмодулі, форми аудиторної і позааудиторної роботи тощо, див. детальніше: [1]).

Висновки. В умовах трансформаційних освітніх процесів сучасний учитель-словесник має забезпечити результативність і якість навчально-виховного процесу, самостійно працювати над власним розвитком, підвищенням освітнього й культурного рівнів, уміти набувати необхідних для професійної діяльності знань, умінь і навичок, працювати з інформаційно-комунікаційними технологіями, критично мислити, володіти стійкою системою мотивів і потреб соціалізації. Мова йде не просто про підвищення рівня професійної освіти, а про зміну філософії навчання і викладання, формування іншого типу мислення, появу **менеджерів освіти**. Науково-методичний супровід підвищення кваліфікації на принципах андрагогічного, аксіологічного, діяльнісно-творчого та компетентнісного підходів, неперервності та відкритості, фасилітативної суб'єкт-суб'єктної

підтримки та партнерства допоможе педагогу розробити індивідуальну освітню траєкторію професійно-особистісного зростання та повною мірою зреалізувати її на всіх етапах міжтестастаційного циклу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сидоренко В.В. Навчальна програма очно-дистанційних курсів підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури за темою: «Інтерактивне навчання в курсі «Українська мова та література» (з елементами кредитно-модульної системи) [Текст] / В.В. Сидоренко. – Донецьк: Каштан, 2010. – 72 с.
2. Сидоренко В.В. Планування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії вчителя української мови та літератури за кредитно-модульною системою підвищення кваліфікації [Текст] / В.В. Сидоренко. // Вісник післядипломної освіти : зб. наук пр. – Вип. 1(14). – Ч. I : Педагогіка / голов. ред. В.В. Олійник. – К., 2010. – С. 155-164.
3. Сидоренко В. Психолого-педагогічний супровід неперервного підвищення кваліфікації вчителя української мови та літератури в умовах трансформації освіти [Текст] / В. Сидоренко // Вісник Луганського національного ун-ту ім. Т. Шевченка. – Луганськ. – 2010. – № 22 (209). – листопад – С. 71-79.